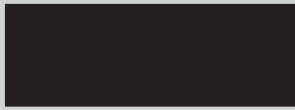

ČLANKI

Kako bi bilo, če bi en dan jecljali?

Uvod

Stopim k poštnemu okencu. Prijetna uslužbenka me vpraša, kako mi lahko pomaga, tedaj pa začutim krč. Skušam izustiti zelene besede, a so krči premočni. Uslužbenka, ki se je le nekaj trenutkov prej še prijazno nasmihala, se presenečeno zastrmi vame. Ko začetni krč malce popusti, z zatiki povem, čemu sem prišla, uslužbenka pa tedaj vzame obrazec, ki ga je treba izpolniti, ter izredno glasno, počasi in razločno nadaljuje: »Poglej, tale obrazec je treba izpolniti. Tukaj desno napišeš svoje ime in priimek, pod njim stalni naslov, to je naslov, kjer si doma, levo napišeš podatke tistega, komu zadevo pošiljaš, spodaj se podpiše. Kar lepo počasi, tu imaš pisalo, če pa kaj ne bo šlo, pridi vprašat.« Na koncu še glasen »Bo šlo?« in že z obrazcem v eni roki in pisalom v drugi, mimo drugih čakajočih, ki se bodisi pomilujejo nasmihajo bodisi živčno pogledujejo po prostoru, zapustim okence in odidem do pulta, da bi obrazec izpolnila. Ko to storim, se znova postavim v vrsto. Izpolnjen obrazec predam uslužbenki, ki se prisrčno nasmehne kakor majhnemu otroku in reče: »No, vidiš, pa je šlo, a ne?« Opomba, da sem stara šestindvajset let in da poštno uslužbenke ne poznam, niti ona mene, morda ni povsem odveč.

Pričujoči članek bo govoril o vsakdanjih težavah ljudi, ki jecljamo, in o načinu, kako nam lahko tisti, ki ne jecljajo, pomagajo, da bo teh težav v prihodnje manj.

Popačenost predstave o »tipičnem jecljavcu«

Lansko poletje sem se polna optimizma odpravila po različnih knjigarnah, knjižnicah in antikvariatih. Iskala sem knjige, v katerih bi nastopal lik, ki bi jecljal. Že v prvi knjižnici sem doživela neprijetno izkušnjo, kar pa me glede na vse moje prejšnje izkušnje niti ne bi smelo presenetiti. Ustrežljivo knjižničarko sem vprašala, ali mi lahko svetuje pri iskanju knjige. Malce je pomislila in že v naslednjem trenutku je v rokah držala majhno knjižico. Pogledam na platnice in preberem droben napis »*Ciril Kosmač, Tantadruj in druge novele*«. Nič bolje se mi ni godilo drugod, kjer so mi poleg Pedenjpeda, kateremu na večini ilustracij visi dolga sveča iz nosu, ponujali tudi Butalce, češ: »*Tu notri nastopa veliko smešnih likov, morda bo kdo tudi jecljal.*« V manjši ljubljanski knjigarni mi je zaposlena celo svetovala nakup bontona, s pomočjo katerega se bom menda najlaže in najhitreje naučila pravilno govoriti. Ko sem tako neuspešno iskala in zaposlenim zastavljala vedno isto vprašanje, se mi je pripetila marsikatera neprijetnost. Med njimi najbolj izstopa reakcija mlade mamice, ki je nedaleč od mene z majhnim sinkom brezskrbno listala slikanice. Ko sem zaposlena v tamkajšnji knjigarni povprašala glede knjig in imela ob tem precejšnje krče, je mamica nič hudega slutečega dečka zagrabila za roko in prodajalno sta nemudoma zapustila. V glasno razmišljanje nekaterih uslužbencev so se nemalokrat vključili tudi čakajoči in tako mi je starejši gospod s ponosom dejal: »*Zdaj o takih ljudeh kar naprej pišejo, en pohablen'c je postal celo astronom!*« Nekdo drug mi je svetoval, da ljudem, ki jecljamo, ni treba brati knjig, le na široko je treba odpirati usta in opazovati tiste, ki znajo lepo govoriti. Če mi to ne bo pomagalo, lahko še vedno preizkusim vsakodnevno namakanje v zvarku bele omele. Najpogostejši odgovor vprašanih se je glasil: »*Pri nas o prizadetih nimamo ničesar.*« Tako

se je zaključilo nekajtedensko iskanje knjig, v katerih bi nastopil lik, ki jeclja. Drugega kot začeti prebirati otroške slikanice, knjige, mladinske knjige in knjige za odrasle bralce, mi ni preostalo.

Kdo in kakšni so torej liki, ki jecljajo? Poleg majhnih debelušnih dečkov počasnejše misli, škratov neprijetnega videza, plahih zajčkov in nerodnih prašičev jecljajo tudi nepridipravi, ki zaradi svojih potegavščin nemalokrat končajo v zaporu, in člani mafijskih družin. Potem so tu posamezniki, ki se zdravijo na zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic, osebe s težavami čezmernega uživanja alkoholnih pijač, ter zavaljeni lenuhi, ki cele dneve presedijo pred televizijskim sprejemnikom z vrečko čipsa v roki in praskajoč se po trebuhu, ki buhti iz preozke in ponekod raztrgane spodnje majice, gledajo, s katere strani bo prišel nekdo, ki jim bo prinesel do vrha naložen krožnik. Ljudje, ki jecljamo, nismo nič bolje prikazani v risankah in filmih. V filmih se jecljanje še posebej lepo poda brazgotinastim, do zob oboroženim morilcem in osebam z najrazličnejšimi težavami v duševnem zdravju.

Medijska reprezentacija oseb, ki jecljamo, je odraz vsesplošnega prepričanja, kdo in kakšni smo ljudje, ki jecljamo. O ljudeh, ki jecljamo, je razširjenih precej predsodkov, ki nas med drugim prikazujejo kot neumne, manj sposobne, slabotne, vsesplošno bolne, nesamostojne, tihe, po naravi plahe, introvertirane, vedno živčne, žalostne, zmedene in čudaške. Na podlagi teh predsodkov se izoblikuje stereotipna predstava o osebi, ki jeclja.

Kar se Janezek nauči, to Janez zna

Prav vsakemu otroku zažarijo oči, ko vstopi v prodajalno z igračami. Police, na katerih se gnetejo kupi raznobarnih in raznovrstnih igrač, delujejo nadvse vabljivo in najbrž ni otroka, ki bi se temu pogledu lahko uprl.

Stečejo igračam naproti in v množici igrač pograbijo prvo, ki jim je najbolj všeč. Tedaj pa jih starši opozorijo, da je treba igračo najprej natančno pregledati, češ, da ji ne bo kaj manjkalo. Otrok seveda ne razume besed svojih staršev, zato mu pojasnijo, da je treba pogledati, ali ima punčka obe roki in obe nogi, ali ju lahko gladko premika, ali zapira obe očesi, pregledati je treba tudi lasišče, da ne bo imela na sredini pleše, pozornost pa je treba usmeriti tudi na usta, da ne bodo postrani. Pri plišastih živalih je treba paziti, da ne bodo imele deformiranega gobčka, navznoter zatlačenega smrčka, neenakomernih ušes, zvitih brkljev, predolgega bingljajočega jezička itd. Skratka, igrača mora biti »lepa«. Otroci pa se v zgodnjem otroštvu ne seznanijo le s tem, kakšen mora biti nekdo na pogled, da bo spoznan kot »lep«, pač pa tudi, kako se mora vesti, kako hoditi in kako govoriti. V zvezi s slednjim tako otrok izve, da je »lep« govor tisti, ki je enakomeren, ne pretih, a ne preglasen, brez zatikov in spakovanja ter nepotrebnega kriljenja z rokami. Besede morajo biti pravilno izgovorene, stavki pa morajo imeti glavo in rep. Na našeto je nemalokrat tudi sam opozorjen, saj govor otroka navadno ne ustreza predstavam odraslih o »pravilnem« govoru. Nenehno opozarjanje povzroči, da otrok, čeprav sam ne vidi, da bi bilo z njegovim govorom kar koli »narobe«, ponotranji zahteve staršev, saj jih noče razočarati. Manjša odstopanja od »pravilnega« govora postopoma izzvenijo, besede staršev pa še vztrajajo v otrokovem spominu. Starši tako ob povsem običajnih situacijah na lastne otroke prenašajo privzgojeno predstavo o tem, kaj je lepo in kaj ni, kaj je normalno in kaj ni, kaj je še sprejemljivo in kaj ni več.

Izostrena pozornost na vse, kar odstopa od priučenega »normalnega«, pa tudi otroška radovednost, imata za posledico, da otroci hitro opazijo razlike med ljudmi. Na starše se tedaj obrnejo z vprašanji, vezanimi na izvor določene posebnosti nekega posameznika, nevednost staršev, nemalokrat tudi pomanjkanje intere-

sa, da bi se z otrokom o opaženem pogovorili, pripelje do navajanja izmišljenih vzrokov, celo do zastraševanja. V zvezi z jecljanjem je tako mogoče slišati, da je to kazen za neposlušnost, jezikavost, radovednost, neprimerno vedenje pri mizi, neobiskovanje šole in ugovarjanje pri pisanju domačih nalog. Jecljanje je lahko tudi posledica posameznikove lenobe, ker se ni naučil »normalno« govoriti, prav tako zaradi prepogostega žgečkanja in šoka majhnega otroka, ki ga doživi ob pogledu nase v ogledalu. Nekateri naj bi jecljali, ker smo kot otroci skakali po mizi, in to kljub opozorilom staršev, da se to ne sme, ob tem nam je spodrsnilo. Udarec z glavo ob rob mize, celo padec na glavo je neizogiben. Veliko staršev vzrok, zakaj nekdo jeclja, hitro prilagodi tako, da otroka prestrašijo, da se določenih stvari ne sme početi, v nasprotnem primeru lahko kaj kmalu začnejo jecljati. Ne glede na razlog, ki ga starši navedejo otroku, je ta hkrati opozorjen, da ne sme biti preveč radoveden, ker lahko začne tudi sam tako govoriti. Poleg radovednosti pa je prepovedano tudi vsakršno druženje s človekom, ki jeclja, saj naj bi bilo jecljanje po besedah staršev sila nalezljivo. Svoje naredijo tudi pravljice in risanke, ki, kot je bilo že prej rečeno, naredijo več škode kot koristi. Otrok priučene predsodke ponese s seboj v življenje, ne da bi podvomil o njihovi pravilnosti, in skladno z njimi z ljudmi z govornimi posebnosti tudi ravna.

Navaden dan človeka, ki jeclja

V nasprotju s telesno in senzorno oviranostjo, ki sta opaženi na prvi pogled, pri jecljanju ni tako. Človek je sprva obravnavan povsem enakovredno drugim. To se v trenutku spremeni, ko v govoru nastanejo prvi zatiki, do katerih prihaja zaradi krčev govornih organov. Tedaj navadno nastanejo tudi krči obraznih mišic, ki se pri težjih oblikah jecljanja lahko razširijo še na druge mišične skupine. Neseznanjenost

mnogih s problematiko jecljanja vodi v prepričanje, da je s človekom nekaj zelo narobe, nekateri menijo, da je jecljanje znamenje različnih boleznih in osebnostnih motenj, spet drugi, da smo pregloboko pogledali v kozarec. Tako se mi je pred leti pripetilo, da sem na vlaku kupovala vozovnico. Z močnimi zatiki sem komajda izgovorila »Radeče–Ljubljana«. Sprevodnik me je nekaj časa opazoval z nekoliko privzdignjenimi obrvmi, nato me je vprašal: »Kaj je smrkl'a, a si ti mal' pijana?« Malo je manjkalo, da bi na naslednji postaji stala na peronu, gledajoč, kako vlak izginja v daljavi.

Sogovorniki se zelo različno odzivajo na posameznikovo jecljanje. Nekaterim gre na smeh, drugi zgolj začudeno strmijo, ko se svojega strmenja zavedo, pogled premaknejo drugam, še najraje se začnejo ukvarjati s kakšnim predmetom ali brskajo po torbi. Zgodilo se mi je že, da je sogovornik, ko sem skušala premagati krč, vzel iz žepa mobilni telefon in se začel z njim poigravati. Nič manj neprijetno ni, ko sogovornik najde novega sogovornika in se z njim zaplete v pogovor, nas pa odslovi z izgovorom, da nima časa. Tolažilne besede »se bova drugič pogovorila, ko bom imel več časa«, prav nič ne zaležejo. Pogosti so tudi tisti sogovorniki, ki pravijo, da se je s človekom, ki jeclja, sila težko pogovarjati. Razlogi za to so različni. Nekateri trdijo, da se je treba na naš govor dalj časa navajati, drugi trdijo, da se našega jecljanja zelo kmalu naveličajo, izgubijo rdečo nit pogovora in nas ne morejo več poslušati, tretji se izgovarjajo na bolečine v glavi, četrti v trebuhu, peti menijo, da govora človeka, ki jeclja, zaradi vnaprej pričakovane nerazumljivosti ni mogoče razumeti, šesti se bojijo, da bi se nalezli našega jecljanja, zato je najbolje držati varno razdaljo.

Naslednja večja skupina sogovornikov so tisti, ki najverjetneje v prepričanju, da povedanega ne bomo razumeli, močno povzdignejo glas, njihove besede so zelo počasi in razločno izgovorjene, ter pospremljene z ustrezno gestikulacijo rok. Kratki stavki in preproste besede

so pri tem skorajda obvezni. Ne dolgo nazaj sem tavalala po dolgih hodnikih prenovljenega zdravstvenega doma večjega slovenskega mesta. Po daljšem neuspešnem iskanju dermatološke ambulante, sem se vrnila pred vhod in tamkajšnjo zaposleno pri okencu informacij prosila za usmeritev. Gospa je vstala s stola, se naslonila na mizo in razločno, predvsem pa izredno glasno, kar je pritegnilo tudi nekatere druge obiskovalce, dejala: »Skozi vhodna vrata ven, levo, za ovinkom po stopnicah navzgor.« Pot mi je pokazala tudi z roko, katere gibi so ustrezali povedanemu. Želela sem jo še vprašati, kdaj ambulanta odpre svoja vrata, gospa pa me je prehitela: »Skozi vhodna vrata ven, levo, za ovinkom po stopnicah navzgor.« Tudi tokrat je za dodatno ponazoritev poti uporabila roko. Njen glas je odmeval po hodniku, a tudi to me ni ustavilo, da ne bi istega vprašanja vnovično postavila. Ko je zaposlena še v tretje začela dajati usmeritve, mi jo je uspelo preglasiti, tedaj pa mi je levico pomolila pred nos in na svoji uri pokazala, da se ambulanta odpre ob 12. uri.

Ne manjka sogovornikov, željnih dajanja napotkov. Neuporabnih nasvetov, kako je treba dihati, kako govoriti in odpirati usta, trditve o blagodejnih učinkih namakanja v zeliščih in prečiščevanja organizma, kar mrgoli. Nekateri gredo pri tem v skrajnosti. Starejša gospa se je pred časom ponudila, da me je pripravljena na domu »učiti govoriti«. Ob tem bi me, pri vsakem zatiku uščipnila v lica, kar naj bi razbremenilo mišično napetost. Še zlasti starejše gospe sogovorniku, pri katerem opazijo jecljanje, želijo na moč pomagati. Ob tem ne manjka trepljanja po rami ali nežnega udarjanja po hrbtu, nekatere skušajo biti kar se da zgovorne, na vsako zastavljeno vprašanje kar same odgovorijo, spet druge nas tolažijo, kako smo ubogi.

Skrajno mero nesramnosti je mogoče opaziti pri sogovornikih, ki se začnejo govoru človeka, ki jeclja, smejati, ga oponašati in zastavljati različna provokativna vprašanja, kot

denimo: »Kako pa to govoriš? Ne znaš govoriti normalno?« Nič nenavadnega ni, kadar začne sogovornik pripovedovati šale na naš račun. Z leti sem tako imela priložnost slišati številne neslane šale, še posebej pa mi je v spominu ostala naslednja: »Moški stopi v pekarno in reče: »Dododober ddddan, een kkkruh pppprosiim.« Šala se tu konča. V spominu mi ni ostala zato, ker je tako prostaška, pač pa ker je prišla iz ust pedagoga, ki še dandanes dela z otroki, katerim naj bi bil vzor.

Nepriemerne reakcije sogovornikov pa niso edini problemi, s katerimi se vsakodnevno srečujemo. Na posmehovanje, oponašanje, strmenje in pomilovanje se je človek z leti primoran navaditi. Težje je to storiti tedaj, ko jecljanje postane razlog za zavrnitev in neenakosti.

S prvimi primeri diskriminacije se srečajo že otroci med šolanjem. Nepoučenost nekaterih učiteljev vodi v mišljenje, da se za zatiki skriva neznanje. Temu prepričanju primerne so tudi ocene, ki pa še zdaleč ne izražajo pravega znanja. To slabo vpliva na učenca, ki zato, ker dobiva popačeno sliko o sebi in o svojih sposobnostih, čedalje manj zaupa vase. Ni še daleč čas, ko sem tudi sama sedela v klopeh osnovne šole. Vsak šolski dan je bil zame mučenje, a ne le zato, ker so se mi posmehovali vrstniki in me odrivali iz družbe. Tudi sama sem ena številnih oseb, ki jecljajo, ki imajo izkušnjo s posmehovanjem in nepriemernim pristopom učiteljev. S tem sem se srečala že zelo zgodaj, saj je ena izmed učiteljic menila, da je moje jecljanje le razvada, ki jo je z veliko discipline mogoče odpraviti. Tako me je vedno znova opozarjala, da moram vsak stavek povedati dvakrat. Prvič smem jecljati, drugič, ko bom stavek z istimi besedami in v istem vrstnem redu ponovila, pa ne smem. Če bom kljub prepovedi jecljanja zajecljala, bom morala v kot. Tam sem prestala marsikatero šolsko uro. In vedno znova, ko me je poslala vanj, je dejala: »Pa premisli, kaj si naredila.« Pozneje sem se srečala s štirimi učitelji, ki so se mojemu jecljanju posmehovali, me

zmerjali in oponašali, tudi v stilu *playbacka*. Spominjam se učiteljice, ki je bila prepričana, da jecljam, ker ne znam snovi. Tako mi je ob krčih dala na voljo pet sekund, da začnem govoriti. Ob tem je začela odštevati od pet proti ena, strah, ki sem ga čutila, pa je povzročal čedalje hujše krče. Po petih sekundah me je z enico v redovalnici poslala nazaj na moje mesto. Nekateri učitelji so imeli navado, da me od prvega krča naprej niso več poslušali. Brskali so po kupu papirjev, čekali po robu papirja, udarjali s prsti ob mizo ipd. Ko je bilo ustnega spraševanja konec, me je prijazen: »Še malo se bo treba učiti, pa boš na zeleni veji. Sedi, negativno,« pospremil do klopi. Ustne ocene sem imela vedno občutno slabše od pisnih, a tudi velik razkorak med ocenami omenjenim učiteljem ni dal misliti.

Ljudje, ki jecljamo, smo od nekdaj od drugih sprejemali sporočila, da določenih stvari preprosto ne moremo početi, jih ne bi zmogli početi, in zato je bolje, da smo tiho v ozadju in se ne silimo naprej. Med takšna sporočila spada prepričanje drugih, da bi bilo treba za ljudi, ki jecljamo, omejiti izbor šol in s tem zaposlovanje, kar naj bi bilo v naše dobro. Ko sem končevala osnovno šolo, mi je ena izmed učiteljic svetovala, naj se le nekaj preprostega izučim, saj česa drugega nisem sposobna. Človek, ki jeclja, naj bi bil primeren predvsem za delo ob tekočem traku, kjer bi zlagal, če mu njegove zmožnosti dopuščajo, celo pakiral škatle. Delo, ki bi vključevalo stik z ljudmi, je skrajno neprimerno. Prisotnost posebnosti v govoru močno vpliva tudi na zaposlovanje. Pri tem je mogoče opaziti, da posameznik izpolnjuje pogoje za določeno delovno mesto le do trenutka, ko spregovori. Od tega trenutka dalje pogojev kar na lepem ne izpolnjuje več. Ko se je moj podiplomski študij bližal koncu, sem začela iskati pripravništvo. Ponudbe so vztrajno dobivale negativne odgovore, vse dokler nisem prejela klica socialne delavke, zaposlene na centru za socialno delo. Dejala je, da imajo ravno prosto delovno mesto. Navadno

imam med opravljanjem telefonskih pogovorov velike težave, tedaj pa skorajda nisem jecljala. Dogovorili sva se, da jo naslednji dan pokličem, da bi dorekli preostale podrobnosti. To sem tudi storila. Na drugi strani telefonske žice se je zaslíšal prijazen glas, kateremu sem se predstavila, tedaj pa so nastali krči. Začela sem jecljati, sogovornica pa je obnemela. Po trenutkih tišine je spregovorila: »Joj, ravno sem se spomnila, da je to delovno mesto že zasedeno. Pa lep dan še naprej želim.« Ne da bi počakala, ali želim kaj pripomniti, je odložila slušalko. Diskriminacija posameznike privede do zaposlovanja na nižjih delovnih mestih, kjer jih delo ne veseli, nemotiviranost pa razumljivo vodi do nezadovoljstva in nedoseganja uspehov na delovnem področju. S tem se predsodek, da smo ljudje, ki jecljamo, neumni, nesposobni, neambiciozni, pa tudi hitro obupamo, smo površni in leni, le še utrdi.

Vsakdo, ki jeclja, se je v življenju prepogosto srečal z izkušnjo odrinjenosti iz družbe. Prvih tovrstnih izkušenj smo bili deležni že v prvih razredih osnovne šole, ko se marsikateri vrstnik ni hotel z nami igrati, deliti sladkarij ali sedeti poleg nas na šolskem avtobusu. Razlogi za njihova početja so bili sicer raznovrstni, vsem pa je bilo skupno, da so se s razdeljevanjem med seboj začeli združevati. Vse več je bilo razlogov, zakaj drugi ne bi z nami prijateljevali, kar je posledično vodilo do popolne osamitve. Osamljen otrok pa nima možnosti, da bi se pokazal v pravi luči, saj ga nihče ne jemlje za sebi enakega in s tem vrednega samoreprezentacije. Še posebno neprijetno je bilo pri rojstnodnevnih zabavah, ko nisem bila med najpogosteje vabljenimi otroki. Najpogosteje sem bila povabljena zato, da so se imeli komu posmehovati. Spominjam se rojstnega dneva sošolke, ki je bila med najbolj priljubljenimi v razredu, prav vsakdo si je želel prejeti povabilo. Na moje presenečenje sem bila nekoč tudi sama med povabljenimi. Z velikim darilom in še večjim vznemirjenjem sem šla proti njenemu domu. Tam so že bile

nekatero povabljenke, ki so se igrale s pisanimi baloni, ki so ležali po tleh prostora, kjer naj bi vsak čas pojedli torto. Vsaki je bil namenjen stol in krožnik, zame povsem v kotu. Nato je slavljenska izrazila željo, da bi si povabljenke med seboj razdelile različne vloge družinskih članov in bi se igrale veliko družino. Obrnila se je proti meni in dejala, da se smem igrati le, če se bom pretvarjala, da sem družinski pes. Zahtevala je, da lajam, hodim po vseh štirih, se valjam po hrbtu in dajem tačko. Še danes se spominjam, kako me je s časopisnim papirjem, zvinitim v rolo, tepla po glavi in hrbtu.

Številne primere diskriminacije je mogoče najti tudi v povsem vsakdanjih situacijah. Ko odhajate v samopostrežno trgovino, vam najbrž niti na kraj pameti ne pade, da boste v košarici domov prinesli kup živil, ki jih niste želeli kupiti in jih niti ne potrebujete. Vseh živil v trgovini ni mogoče preprosto vzeti s police, temveč je zanje treba prositi prodajalko. Pogosto se ob tem zgodi, da ob prvih zatikih in nenadzorovanih gibih obraza ta zagradi prvo živilo, katerega ime vsaj približno spominja na živilo, katerega posameznik skuša izustiti, ter mu živilo potisne v roke. Pojasnjevanje, da živilo ni pravo, bi bilo povsem odveč, saj so krči premočni. Osramočen živilo položi v košarico in hitro odide naprej. Ena rednih izkušenj vsakdanje diskriminacije je tudi odvratanje pozornosti od posameznikovega govora in vrednotenje njegovih besed kot nepomembnih. Vsem dobro znane fraze, kot je »*Ti se pa najprej nauči govoriti, potem se pa boš lahko oglašal(a)!*« poznamo vsi, saj jih neredko slišimo, ko želimo spregovoriti.

»Kaj jamraš? Hec mora bit'!«

... so besede, ki jih pogosto slišim, ko sogovornika opozorim na njegovo neprimerno odzivanje na moje jecljanje. Mnogi svoje ravnanje opravičujejo, da gre za neškodljivo šaljenje, a ker smo posamezniki, ki jecljamo,

preveč občutljivi, si vse preveč ženemo k srcu, poleg tega pa nimamo niti kančka smisla za humor. Nekateri sogovorniki po opozorilu na njihovo neprimerno odzivanje svoje dejanje minimalizirajo, češ saj ni tako hudo. Številni posamezniki, ki jecljajo, tako z leti obupajo in se naučijo živeti s posmehom. Nekateri se pretvarjajo, da ga ne slišijo, spet drugi se po svojih najboljših močeh začnejo izogibati govornim situacijam, da bi obvarovali samega sebe pred novimi negativnimi izkušnjami. Zamolčana stiska, za katero ni prostora, da bi bila izražena, pa v posamezniku vztraja naprej in se s časom okrepi.

Pozorna bralka ali bralec se bo ob vsem tem morda vprašal/a, kako je mogoče, da o svojih težavah ne govorimo. Reševanje posameznikove stiske je v veliki meri odvisno od tega, kako najbližji vidijo in razumejo težave, s katerimi se sooča posameznik. Pri nas še vedno vlada prepričanje, da se o določenih osebnih stvareh, med drugim o težavah, preprosto ne govori. Imeti težavo je sramotno in tisti, ki težavo prizna, hkrati prizna tudi svojo šibkost in osebnostni neuspeh. Ljudje tako raje svoje težave zadržujejo v sebi in kažejo vesel obraz, pa čeprav se za njim skriva razvalina, da le ne bi pokazali svoje ranljivosti. In četudi bi posameznik stisko želel s kom deliti, pogosto za to ne najde pravih besed, ne ve, na koga se obrniti, in dvomi, da mu bo tisti nekdo verjel in znal pomagati. Težave ljudi, ki jecljamo, so zelo specifične in tisti, ki jih ni doživel na lastni koži, bo le stežka znal pomagati. Kako je, ko se človek sramuje lastnega govora in se boji sogovornikov, ko se zaradi načina govora začne sramovati samega sebe, ko si nenehno zastavlja vprašanje »*Zakaj jaz?*«, ki nikoli ne dobi odgovora, najlaže razume njemu enak.

Na podeljevanje stiske nadalje močno vplivajo vzgoja in sporočila, ki jih posameznik že kot otrok prejema od pomembnih drugih. Prav vsi smo v otroštvu zagotovo slišali: »*Ne joči, zdaj si že velika punca!*« ali »*Veliki fantje ne jočejo, kaj si bodo pa drugi o tebi mislili, če*

se boš cmeril?« Učenje o tem, da se o določenih segmentih življenja in situacijah preprosto ne spodobi govoriti, se začenja zgodaj v otroštvu. Še posebno fante se spodbuja k temu, da se o občutkih ne govori. Še manj o stiskah. In prav moška populacija je najbolj izpostavljena jecljanju. Pri doživljanju stiske veliko fantov svoje občutke skriva, zanikajo jih sebi in drugim. Ko stiska postane prevelika in posameznik njene teže ne more več nositi, se ta pokaže navzven. Številni posamezniki se odločijo za življenje v senci lastne govorne posebnosti, ki tako bistveno vpliva na vse odločitve in dejanja. Neredki se povsem osamijo, otopijo. Spet pri drugih nastanejo psihosomatske težave, od motenj hranjenja do samopoškodb. Ne glede na način, s katerim posameznik nakazuje na doživljanje stiske, so njegovi poskusi prej kot kar koli drugega videni kot dodaten znak njegovega »čudaštva«. Vsi »vedo«, da je posameznik že po naravi »čuden« in potemtakem ni nič nenavadnega, da se vede tako. Da gre za tihi klic na pomoč, ne vidijo.

Kako pomagati?

Na to vprašanje si boste najlažje odgovorili kar sami. Prispevek vas je popeljal skozi navaden dan človeka, ki jeclja. Seznanil vas je z našimi težavami in stiskami. Vsaj malo vam je približal občutke krčev in strah pred sogovorniki. Predstavljajte si, kako bi, če bi jecljali, želeli, da bi drugi ravnali z vami. Prav nihče, ki jeclja, si ne želi posebnega pristopa, privilegijev ali pomoči. Želimo le, da bi nam

sogovorniki dali možnost povedati želeno, ne glede na število in trajanje krčev, ki jih čutimo med govorom. Želimo imeti možnost govoriti in biti slišani, ne da bi se nam pri tem kdo smejal, nas oponašal ali se nad našim načinom govora zgražal. Mar si tega ne želimo vsi? Škoda le, da nam vsem to ni dano.

Sama jecljam od četrtega leta naprej in po dvaindvajsetih letih imam toliko izkušenj, da z gotovostjo lahko trdim, da mi sogovornik najbolj pomaga tedaj, ko me poslušá, ne da bi mi ob tem skušal pomagati. Samo poslušanje je dovolj in hkrati največja pomoč pri premagovanju krčev in pri govoru. Ko sogovornika, ki jeclja, nekoliko bolje poznate, ga lahko tudi vprašate, kako mu lahko pomagate, kadar pa govorite z neznancem, bo tudi njemu najverjetneje najbolj ugajalo, ko mu boste namenili nekaj trenutkov več, da bo lahko v miru povedal želeno. Predvsem pa ne posvečajte pozornosti in ne ocenjujte človeka po načinu govora, temveč po tem, kaj govori.

Sklep

Prispevek začenjam z vprašanjem, kako bi bilo, če bi en dan jecljali. Zdaj veste. Že naslednji dan bi znova govorili tekoče, težave pa bi tedaj izginile. Ljudem, ki jecljamo, žal ni dano, da bi naše jecljanje na lepem izginilo. Naj se še tako trudimo in s pomočjo logopedov poskušamo doseči vsaj za spoznanje bolj tekoč govor, je trud pogosto zaman. In ko se en dan konča, se začne nov dan ter z njim nove in stare težave. In tako vedno znova, dan za dnem.